

/ Jarmila Š. (*1934):

Soustružnice z titulní strany Vlasty

rozhovor uskutečněn 9. a 31. 10. 1998 v malé vesnici na Berounsku
tazatelka Pavla Frýdlová

→ 1. Kapitola:

Z chudé dívky soustružnicí plnící normy na 168 % (1934–1955)

Pocházím z chudé rodiny, náš otec byl invalida z války, nikdy nepracoval, od státu dostal trafikku, která měla být naše obživa, jenže to vůbec nestačilo. Opravdu jsme tedy byli chudá rodina, neměli jsme nic. Museli jsme všechno... oblečení jsme neměli, jenom všelijaké hadry nebo co nám kdo dal. Jsme byli prostě chudoba. Ještě k tomu byl náš tatínek alkoholik, takže co ještě bylo, tak propil nebo prohrál v kartách. Měl koně, jezdil s koňma, vozil, jak se dříve říkávalo, seno na Prahu, jezdil pro sedláky, co prodávali seno. Ale jinak nikde nedělal, jenom měl takhle ty koně. Takže jsme opravdu byli z chudé rodiny, [my děti] bosa jsme chodily a tak.

Maminka nikde nepracovala, byla doma, chodila akorát dělat k sedlákům. Po válce taky maminka nikde nedělala. Měli jsme trafikku, to jsem říkala, že ji tatínek dostal, tak musela chodit do Hořovic pěšky každý týden pro cigarety, to žádné autobusy nejezdily. V ruksaku to nosila, protože zas na to nebyly žádné peníze, tak to nosila a prodávala je na vesnici. Ona měla jenom dřinu. Pak když jsme byli [trochu velký], tak jsme jí spíš pomohli nebo jsme chodili na houby a na jahody, a to se prodávalo, a tím se také nějaké peníze [vydělaly], protože opravdu [z trafiky] to bylo málo.

Sestry musely jít sloužit, [nejstarší bratr] byl už taky pryč, ten byl u strejdy, doma jsem byla jen s druhým bratrem, který byl o rok starší než já. Jedna sestra sloužila v Praze, druhá u sedláků. Takže ten náš život byl opravdu chudý.

Když jsem v 49. roce vyšla ze školy, tak jsem chtěla jít na švadlenu, jenže to se mi nemohlo splnit, protože jsme na to neměli. A tak jsme si potom s jednou kamarádkou řekly, že půjdeme do Prahy. Jedna naše kamarádka tam dělala.

V patnácti letech?

V patnácti. Ona tam dělala v tiskárně Svoboda – Rudé právo a říkala: „Holky, tam dostanete práci, pojdte tam.“ Tak jsme tam šly. Kamarádka měla v Praze tetu a u té jsme bydlely. Tak jsme tam bydlely v Praze a jednou za týden jsme jezdily domů. A potom vybírali z té... bylo to od ministerstva kultury a vybírali na tuhleto školu. To byla škola od ministerstva kultury a bylo to pro stenografky a stenotypistky, byl to půlroční kurs. A potom kdo byl z jakého oboru, tak tam šel, někdo na ministerstvo kultury, někdo do rozhlasu a my z tiskáren jsme šly na Generální ředitelství polygrafického průmyslu.

Mladí lidé po válce budují novou vlast. Ženy pracují na tři směny, ale chodí i na zábavu.

Pak jsem tam nastoupila do kanceláře a tam se mi moc nelíbilo, pořád mě to táhlo k jiné práci. Prostě mě to v kanceláři nebavilo. Taky jsme byli měsíc na brigádě v Ostravě, když se budovala Nová huť v Ostravě. No, to bylo v tom 51. roce. Tak jsme byli na té brigádě. A přišli jsme z té brigády a byla akce „Administrativa do výroby“. Já jsem se přihlásila do výroby a začala jsem dělat tady v Buzuluku. Šla jsem na písní kroužky a tam jsem dělala na soustruhu.

Mladí byli taková plní elánu po válce a chtějí, aby se do něčeho takového mohli zapojit, aby se každý měl lépe.

Byli jsme v celozávodním výboru mládeže. Tenkrát se dělaly všelijaké pracovní skupiny, soutěžilo se, úderníci a tak.

Seřizovače jsme měli, to byli muži, ale na strojích dělaly většinou ženy. Muži jen jako opraváři. Ale většinou tam dělaly ženy. Potom dělaly mistrové i některé ženy, ale ze začátku jenom muži, protože ženy byly jenom zapracované, mužský byli vyučení, tak tomu spíš rozuměli. Ale potom už taky dělaly mistrové, snad někdy od 75. roku dělaly ženy taky mistry.

Potom, když nám už bylo osmnáct, tak jsme dělali na tři směny, i v noci, protože strojů bylo málo. To byly dva soustruhy. Pístní kroužek je kulatý a obrábí se vevnitř i na povrchu, potom už načisto. A my jsme dělali na těch dvou strojích na povrchu a vevnitřku, a protože těch strojů bylo málo, tak jsme dělali na tři směny, i noční. Takže jsme museli i v noci dělat. Ráno jsme přišli a zase druhý den se startovalo večer na noční. Vždyť to se dělaly i soboty. To jsme museli i v sobotu. A když byla třeba plesová sezóna a my jako holky chtěly jít k zábavě, tak už jsme musely jít v neděli na noční, abychom si tu sobotu nadělaly, abychom nemusely v tu sobotu jít a mohly jsme na zábavu.

Jinak já jsem potom odtamtud odešla, protože jsem si zlomila ruku, tak už jsem na tom stroji nemohla dělat, tak jsem dělala kontrolorku. A potom začalo při fabrice fungovat učiliště, tam při fabrice, tam se učily na soustružnice, i holky se tam učily. Já jsem si dělala půlroční kurz, takže jsem měla výuční list soustružnice. Takže jak jsem potom od toho soustruhu odešla, tak jsem šla do toho učiliště dělat vychovatelku. A odtamtud v 55. roce jsem se vdávala, to už jsem tam potom dělala u ředitele učiliště. Pak už jsem šla odtamtud na mateřskou a byla jsem nějakou dobu doma.

→ 2. kapitola:

Dělala jsem plánovačku, starala se o dvě děti a po večerech doháněla školu (1955–1970)

Když jsme se vzali, tak jsme měli jen jednu místnost a starý nábytek. V březnu 55 jsme se brali a pak v květnu jsme si koupili kuchyň, až když jsme si na ni našetřili. Protože manžel přišel z vojny, neměl nic, a já taky ne. Pak jsme si ještě koupili ložnici, manželovi rodiče se pak přestěhovali do jedné místnosti a my pak měli dvě – kuchyň a ložnici. Pak jsme si přistavěli, v 66. roce, i garáž, i když jsme auto ještě neměli.

Ale zpátky znova jsem potom po mateřské nastoupila a dělala jsem plánovačku, zase zpátky na pístní kroužky. Potom jsem dělala sekretářku u vedoucího cechu a odtamtud jsem v 70. roce odešla na celozávodní výbor KSČ. Tam jsem byla dvacet let.

Mezitím jsem byla ještě znovu na mateřské, protože jsme měli ještě druhé dítě. Mezi dětmi je 11 let, holka je 55. a kluk 66. Po tom klukovi jsem nastoupila brzy, protože mi tam drželi místo, byla jsem doma jen rok.

Jak jsem dělala plánovačku, tak jsme se přihlásili do školy, dělali jsme si dva roky průmyslovku. Abychom měli nějaké vzdělání, tak jsme po práci ještě chodili do školy.

A pak jsem tedy nastoupila znovu tam do té kanceláře na pístní kroužky. A potom mě v 70. roce vybrali tam – celozávodní výbor KSČ to byl. Předseda byl placený okresem a chtěl tam mít pracovníci, tak já byla pracovnice, ale z Buzuluku.

→ 3. kapitola:**Rok 1989: „Přišla revoluce, tak jsme museli hned vypadnout.“**

Do roku 89 jsem tam byla. Měla jsem jít do důchodu už v září 89, kdy mi bylo 55 let, ale dohodli jsme se, že tam zůstanu do ledna 90, kdy měla být konference, a pak že nastoupí někdo jiný. Jenže přišla revoluce, tak jsme museli vypadnout hned, i když to bylo moje zaměstnání, to nebylo tak, že bychom se někde prosazovali nebo tak. Kdybych byla odešla [do penze v září 89], tak jsem měla svatý klid.

Co ti fóristi dělali, to bylo úplně hrozné, jako kdyby za to někdo mohl. Já nevím, to si člověk nedovede vysvětlit. Včera kamarádi a najednou byli takoví zarputilí. Já jsem potom měla jít na tu vrátnici, ale odřekla jsem to, protože jsem si řekla, že se po mně nebude nikdo ošklíbat, nebude si říkat: „Hele, ona měla místečko na KSČ a už je zase pěkně v teploučku.“ Tak jsem prostě řekla na osobním oddělení, že kdyby, tak že bych šla raději někam uklízet. A uklízela jsem v investicích.

→ 4. kapitola:**„Musíme jít příkladem.“ Kolektivní život 50. až 70. let**

Protože člověk byl odjakživa do všeho, tak hned jsem byla v národním výboru, tam jsem byla dvacet let, dělala jsem předsedu komise kulturní a školské. Svaz žen tady fungoval chvíli, ale potom se rozpadl, protože to dělali jedni a ti samí lidi, a nemáte všechny lidi tak aktivní, že by chtěli pomáhat. My jsme třeba chodili od mládežníků na výmlaty, na kámen jsme chodili, sbírat na pole, na sušení sena – prodávali jsme ho JZD, peníze se daly do společné kasy a zase jsme za ně udělali třeba dětem nadílku.

My, co jsme byli v národním výboru, jsme si říkali: „Když nepůjdeme my, kdopak půjde? Musíme jít.“ Nebo ve výboru Červeného kříže jsme si říkali, že výborové musej jít příkladem. A když lidi viděli nás, tak šli taky.

S manželem jsme si koupili auto, tedy trabantíka, v 70. roce, až když jsme si na něj našetřili, a dost jsme jezdili. Na víkendy, s dětma k vodě, hodně jsme jezdili na Hracholusky na přehradu, stanovat na Orlík. Skoro každý víkend jsme jeli, abychom s dětma někde byli.

Měli jsme třeba pěvecký soubor, recitační soubor, kolektivně jsme chodili na soutěže, dělali jsme všelijaké estrády, to ještě když jsem byla svobodná. Vyhráli jsme soutěž v recitaci, tak jsme za to zase dostali rekreaci, jeli jsme na ni, celý ten kolektiv svazáků. Divadlo jsme hráli.

Buzuluk měl hodně [rekreačních] chat. Na Šumavě, pak Hálkova chata, ta byla pro děti, pro pionýrské tábory. Potom se vybudovala Smetanova Lhota, tady u Příbrami, tam udělali koupaliště, byly tam krásné chaty. Tam jsem byla nesčíslněkrát na pionýrském táboře v kuchyni, tam mě to strašně bavilo. Náš kluk byl nemocnej, měl vždycky nějakou zvláštní nemoc, taky zánět mozkových blan, a já ho nechtěla pouštět sama. Tak jakmile jezdil, od druhé třídy, tak jsem vždycky jela s ním.

No a jako musel se člověk snažit, nešel spát třeba v devět hodin nebo koukat na televizi. Muselo se vyprat, zašívát, se přišlo, s dětma úkoly.

→ **5. kapitola:**
Zklamání z roku 1968

Jak jsme ten 68. prožívali. My jsme byli odjakživa – a já se s tím netajím – od mládežníků v komunistické straně. Právě když jsem začala dělat na písních kroužkách, tak mně to nabídli. Manžel taky, prostě oba jsme byli zapojení ve funkcích a v organizacích. Takže jak jsme to prožívali? No, byli jsme naštvaní na Rusáky, to jsme tedy byli, to jsem myslela, že ani téma prověrkama neprojdeme, co byly v 70. roce prověrky v KSČ, protože jsme to od nich nečekali. Jenže to všechno je vysoká politika a obyčejnej člověk tomu nerozumí, jak to bylo nebo co bylo. Prostě nás to strašně mrzelo.

Člověk byl vychovaný ve skromnosti. Vždycky až když jsme na to měli, jinak jsme se uskrovnili a ušetřili, ale abych po něčem moc toužila, to ne. Hlavně když člověk byl drobet zdravěj a mohl dělat. Říkám prostě, že by lidi měli být na sebe hodný, jako to říká Havel, ten říká pořád, že musí zvítězit [pravda a láska], ale ono je tolik nenávisti mezi lidma. A to já nemám ráda, jsem ráda, když někomu můžu pomoci nebo pro něj něco udělat.

Dokončení příběhu

A jak jsme přišli zrovna na paní Jarmilu Š.?

V roce 1952 se tehdy mladá údernice usmívala na titulní stránce časopisu Vlasta s popiskem „Soustružnice Jarmila Š. ze závodu Buzuluk v Komárově, která pomáhá hájit mír svou svědomitou prací. Denní normu plní na 168 %.“ V roce 1998 ji skrze tuto fotografii kontaktovala dokumentaristka Pavla Frýdlová a natočila s ní rozhovor. Na jaře 2020 jsme se paní Jarmilu pokusili kontaktovat znovu, abychom ji poprosili o aktualizovaný souhlas s použitím jejího příběhu. Z kontaktování se ovšem stal téměř detektivní příběh. Adresu jsme již neměli, ani kontakt na někoho z příbuzných. Nejprve jsme oslovili obecní a posléze matriční úřad v Komárově, kde jim ovšem jméno paní Jarmily nic neříkalo. Obrátili jsme se na továrnu v Buzuluku, kde Jarmila celý život pracovala. A tehdy se záhada rozlouskla. Zjistili jsme příjmení paní Jarmily za svobodna a díky tomu další informace. Dcera paní Jarmily pracuje dodnes v Buzuluku. Paní Jarmila stále bydlí ve stejném domě v malé obci jako před dvaceti lety. Ráda souhlas poskytl znovu.

